

Pesti Brigitta¹

A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról,
alkalmazásának gyakorlati problémáiról

A távoltartás jogintézményének bevezetését a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti startégia kialakításáról szóló 45/2003. (IV.16.) Országgyűlési Határozat tűzte ki célul, amely emellett egy komplett együttműködő intézményrendszer és egy jogi segítségnyújtó rendszer kiépítését is feladatként előírta.

A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény (a továbbiakban: Hketv., vagy Törvény) valójában új jogintézményként került bevezetésre a civiljog területén, bár tény, hogy 2006. március 06. napján sor került a távoltartás büntetőeljárásjogi-intézményének bevezetésére, amely a büntetőeljárás során 10-30 nap közötti időtartamra meghatározott távoltartás elrendelésére adott lehetőséget. A „büntető eljárásjogi távoltartás” nem felelt meg a hozzá fűzött elvárásoknak, mivel a gyakorlat azt mutatta, hogy annak átlagos átfutási ideje hat hónap, így azonnali biztonság garantálására nem alkalmas. Ezzel szemben a „polgári jogi távoltartás” intézménye arra irányul, hogy még azt megelőzően kezelje az azonnali jogvédelem eszközével a családon belüli erőszak jelenségét, mielőtt egy súlyosabb, sokszor helyrehozhatatlan következményekkel járó bűncselekmény bekövetkezne.

Mint valamennyi új jogintézmény bevezetése esetében, itt is a gyakorlati alkalmazás során derült fény a szabályozási hiányosságokra. Ebben a tanulmányban az ezzel kapcsolatos lényegesebb jogalkalmazói problémákat „gyűjtöttem csokorba” messze nem a teljesség igényével.

I. Az erőszak fogalma, az érintettek köre

A Hketv. értelmében hozzátartozók közötti erőszaknak minősül a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, a szexuális önrendelkezéshez való jogot, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység, a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető mulasztás (a továbbiakban együtt: hozzátartozók közötti erőszak). A törvény csak a közvetlenül veszélyeztető cselekményeket sorolja ide, holott olyan eset is elképzelhető, hogy a bántalmazó pszichológiai eszközökkel tartja rettegésben a rokonait, amely hosszabb idő elteltével olyan negatív hatásokat idézhet elő, amely miatt indokolt lehet távoltartás elrendelése.

Az erőszak fogalom értelmezéséhez a törvény indokolása sem ad támpontot a jogalkalmazók részére², mintegy rábízva ezzel a gyakorlatra az alkalmazás feltételeinek mérlegelését és annak meghatározását, hogy milyen magatartások tartozhatnak e körbe. Általánosan elmondható, hogy a „*hozzátartozók közötti erőszak jellemzője, hogy az erőszak ciklikusan*

¹ Bírósági titkár a Budapest Környéki Törvényszéken

² „a cselekvés tevéleges jogsértés, így a méltóságot, az életet, a szexuális önrendelkezéshez való jogot sérti. Lehet veszélyeztetés, amely a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül fenyegeti”

*ismétlődik a hatalmi pozícióban lévő bántalmazó részéről, a cselekmények egyre durvábbak és az erőszak bármilyen formája egyre rövidebb időközönként ismétlődik.”*³

Az általános megfogalmazás mellett indokolt lenne az értelmező rendelkezések körébe egy olyan részt beemlíteni, amely pontosítja az egyes „bántalmazási módokat” közötti különbséget, és felállítani egy olyan felsorolást a bántalmazásokról, amelyekkel az egyes bántalmazó cselekmények súlyossági fokozata is megállapítható lenne. Az egyes bántalmazási fokozatokhoz más és más időtartamú ideiglenes megelőző távoltartás, megelőző távoltartás kapcsolódhatna. A jelenlegi szabályozással ugyanis a különböző fokú és hatású bántalmazások nincsenek megkülönböztetve.⁴

A családon belüli erőszaki tipikus esete, amikor a férj az anyát a kiskorú gyermek(ek) jelenlétében bántalmazza, ez a cselekmény többször ismétlődik, ami miatt a gyermek(ek) állandó félelemben él(nek), ami kihat egyéb élethelyzetben megnyilvánuló magatartásukra is. Azonban az ilyen állapotnak kitett gyermekek bántalmazotti minőségének meghatározása terén is igen eltérő lehet a gyakorlat. Így egyes hatóságok ilyen esetben mint bántalmazottól, míg más hatóságok, mint a bántalmazottra tekintettel „más személytől” rendelik el a bántalmazó távoltartását gyermekétől.

A mérlegelés körében a mulasztással megvalósított erőszak esetköre is több problémát vet fel, ez főként a kiskorúak, gondnokoltak, illetve gyámoltak sérelmére valósulhat meg.

A személyi hatály körében a Törvény a Ptk. 685.§ b) pontjában⁵ írt közeli hozzátartozói kört kibővíti egyebek mellett a volt házastársra, volt bejegyzett élettársra, gondnokra, gondnokokra, de a nem bejegyzett volt élettársat indokolatlanul mellőzi. A gyakorlatban a volt nem bejegyzett élettársak sokszor érintettek, de előfordultak olyan társas együttélési formák is (pl. élettársi kapcsolatnak nem minősülő együttélés, szíveségi lakáshasználat) amelyek egyik kategóriába sem sorolhatóak. Erre tekintettel több bíróság is felvetette, hogy indokolt lenne az alanyi kör kibővítése.

A bírósági gyakorlat – a nemzetközi példákat követve – kiskorú gyermekes volt élettárs esetében a megelőző távoltartást (csak analógia alapján) a gyermek védelme érdekében biztosítani tudja, gyermektelen volt élettárs esetében erre sincs lehetőség.

A volt élettársak esetében így – egyéb jogi lehetőség híján – marad a zaklatás miatti feljelentés, vagy ha büntetőeljárás indul, az annak során alkalmazható távoltartás, de ezzel egyidejűleg sérül a törvény célja.

A bántalmazók körét tovább szűkíti, hogy a törvény szerint a bántalmazó cselekvőképes hozzátartozó. Ezzel a jogalkotó a cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság hatálya alatt álló személyeket kivette a törvény hatálya alól, aminek indokát nem adta. Ugyanakkor, ha valaki cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt áll, nem biztos,

³ Dr. Galajda Ágnes-Dr. Szepesházi Péter: A családon belüli erőszak különböző aspektusai a szakemberek gyakorlatában in: Családi jog 2010/4. szám 32-34. oldal

⁴ Dr. Alföldi Ágnes Dóra: A családon belüli erőszak megítélése és megelőzésének eszközei a magyar és az európai uniós jogban in: Magyar Tudomány, 2011/8. szám, 955-963. o.

⁵ Ptk. 685.§ b) pont: közeli hozzátartozók: a házastárs, a bejegyzett élettárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és neveltgyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő, valamint a testvér; hozzátartozó továbbá: az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, bejegyzett élettársa, a jegyes, a házastárs, a bejegyzett élettárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa, bejegyzett élettársa;

hogy nem tudja felmérni cselekményének súlyát és következményeit, különösen, ha a cselekvőképessége csak egyes ügycsoportokra van korlátozva.⁶

Ezzel kapcsolatban gyakorlati problémaként vetődik fel, hogy a rendőri intézkedés alkalmával a helyszínen hogyan ellenőrizhető a bántalmazó személy cselekvőképességének fennállása, illetve korlátozott volta, illetve hogy a bíróságnak ezt eljárása során hivatalból vizsgálnia kell-e.

A Hktv. szerinti távoltartást a távoltartó határozatban megjelölt „más személy” vonatkozásában is el lehet rendelni. A törvény szigorú értelmezése szerint, ha a bántalmazottra tekintettel más személytől is elrendelik a bántalmazó távoltartását ennek nem feltétele, hogy a „más személy” hozzátartozó legyen és az sem hogy vele szemben a bántalmazó bántalmazási cselekményt vagy mulasztást kövessen el.

A Hktv. semmiféle értelmező rendelkezést nem fűz a „más személy” kifejezéshez, nem határozza meg a vonatkozásban alkalmazható távoltartás elrendelésének feltételeit, így a joggyakorlat ezen a területen kiforratlan és nem egységes.⁷

A kialakult gyakorlat más személyként említi a nem bántalmazott közös gyermeket, vagy a bántalmazott saját kiskorú gyermekét, a közös használatú lakásban élő egyéb hozzátartozókat vagy más személyeket stb.

II. A távoltartás által korlátozott jogok

Akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartást, illetve megelőző távoltartást rendeltek el, a távoltartás hatálya alatt köteles magát távol tartani a bántalmazottól, a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban, illetve a megelőző távoltartó határozatban megjelölt más személytől, és tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.

A távoltartás elrendelésével kapcsolatban időről időre felmerül, hogy a személyi szabadságot súlyosan korlátozza a saját lakás elhagyásának előírása. Az alapjogokba történő erős beavatkozásról van szó, ezért vagy többletgaranciák szükségesek (pl. panasz az elrendelés ellen, bírósági meghallgatás, a távoltartás kiszámítható idejének pontos szabályozása), és/vagy az elrendelhetőség okait kell objektív szempontok szerint meghatározni (pl. életet, testi épséget, egészséget vagy a személyi szabadságot sértő bűncselekmény, vagy az ezzel való fenyegetés elhárítása). A többletgaranciák a jelenleg hatályos szabályozásban csak részben biztosítottak, a távoltartás elrendelésére irányuló eljárásban biztosított jogorvoslatok és a személyes meghallgatás formájában. Azonban mint a fent kifejtettek is jól mutatják az elrendelhetőség okai nem objektíve meghatározottak.

A gyakorlat által felvetett aggályok szerint a távoltartási idő elteltét követően az újabb konfliktusok kialakulásának veszélye még inkább megnőhet; ha intézményesen nem megoldott a bántalmazó elhelyezése, ez kriminalizáló hatású is lehet; végül nem zárható ki a távoltartás intézményével való visszaélés (a válás egyik taktikai eszközévé válhat).⁸

A távoltartás a bántalmazó szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát is érintheti. Ugyanakkor a hozzátartozók között erőszak esetén a

⁶ Dr. Geréby Zsuzsanna: A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról, avagy egy jogszabály „sötét oldala” bírói szemszögből in: Családi jog 2010/4. szám 6-11.o.

⁷ Dr. Tóth Éva: „Szabadíts meg a Gonosztól!” A távoltartás dilemmái in: Ügyészek Lapja 2011/4.szám 15-33.o.

⁸ Chronowski Nóra – Drinóczi Tímea – Kocsis Miklós – Zeller Judit: Válogatott alapjogi esetek II., A távoltartással kapcsolatos alkotmányossági kérdések, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, 2010, 19-33.o.

gyermek védelmére hivatott intézményrendszer működésében ellentmondások mutatkoznak. Ez olyan formában jelenik meg, hogy ha meg is valósul a hozzátartozók közötti erőszak a bántalmazó az „elég jó apa” szerepében követeli a szülői jogait, és itt a gyermekvédelmi intézmények segítő megközelítése kerül előtérbe. A bántalmazott másik szülő, aki adott esetben a gyermekek védelmében hagyta el erőszakos partnerét ismét retteghet gyermekei biztonságáért. Ez abból a felfogásból eredhet, hogy a távoltartás a „felnőttek közti” ügy, nincs közvetlen kapcsolata a gyerekekkel.⁹

III. Ideiglenes megelőző távoltartás:

A Hktv. szerinti távoltartás elrendelésére kétféle eljárásban kerülhet sor: az ideiglenes megelőző távoltartás eljárás keretében, amely a rendőrség által lefolytatott hatósági eljárás, valamint megelőző távoltartási eljárás keretében, amely az illetékes helyi bíróság által lefolytatott nemperes eljárás.

A hozzátartozók közötti erőszak esetén a rendőrségnek határozatát bejelentés esetén is soron kívül kell meghoznia. Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség 72 órára rendeli el. A törvény azonban nem tartalmaz rendelkezést arról, hogy mikor kezdődik ez a 72 órás időtartam, ugyanakkor nem írja elő az ideiglenes megelőző távoltartó határozat kötelező tartalmi elemeinél sem, hogy ezt az időpontot a határozatban egyértelműen meg kell jelölni.

A bírói gyakorlat jogértelmezése szerint a rendőrségi határozat hatályosulásához szükséges a határozat közlése, következésképp a távoltartás kezdő időpontja is ekkor kezdődik meg.¹⁰ Ezt az értelmezést erősíti a törvény kézbesítési vélelemre vonatkozó rendelkezése is.¹¹

A határozat meghozatalakor a rendőrség tájékoztatja a bántalmazót az éjszakai szállást nyújtó intézményekről. Ezzel kapcsolatban problémát jelent, hogy egyes településeken nincs semmiféle sem fizető, sem egyéb éjjeli menedékhely, ilyen esetben felmerül, hogy hova irányítsák a bántalmazót, illetve amennyiben más helységbe lenne szükséges irányítani és utazásra nincs pénze, mi a helyes eljárás.

IV. Megelőző távoltartás

IV.1. A megelőző távoltartási eljárás megindítása

A megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági nemperes eljárást a rendőrség hivatalból kezdeményezi, ha ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el.

⁹ Wirth Judit: Mégis kinek az érdeke? Ellentmondások a gyermekek védelmére hivatott rendszer intézményeiben a párkapcsolati erőszak kezelése során című előadása, elhangzott Bírónők Egyesülete 2010. június 25. napján tartott konferenciáján (www.bironokegyesulete.hu/tanulmanyok/Bolygómodell)

¹⁰ Bács-Kiskun Megyei Bíróság civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján tartott szakmai tanácskozása

¹¹ Hktv. 9.§ (2) bekezdés: Ha a bántalmazó a határozatot a rendőrségen nem veszi át, a határozatot a meghozatalát követő harmadik napon közzé kell tekinteni. E határidő elmulasztása ellen a Ket.-ben meghatározottak szerint igazolásnak van helye.

Megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági nemperes eljárás megindítását a bántalmazott, illetve a bántalmazottnak a Ptk. 685. § b) pontjában meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója is kérelmezheti.

Nem egységes a gyakorlat abban, hogy a hozzátartozó által indított eljárásban a bántalmazotti tiltakozást hogyan kell értékelni. Többen azon az állásponton vannak, hogy a bántalmazott kifejezett nyilatkozatát nem lehet figyelmen kívül hagyni, ilyen esetben meg kell szüntetni az eljárást. Más vélemények szerint azonban sem a hivatalból, sem a más által kezdeményezett kérelemre indult eljárásban nem mellőzhető a távoltartás elrendelése, ha az annak alapjául szolgáló bizonyított tények azt indokoltá teszik, különös tekintettel arra is, hogy a bántalmazott nyilatkozatát esetleges félelem is motiválhatja. Ezt támasztja alá részben az az érvelés, hogy a hivatalból indult eljárásban a döntésnek nem akadályja, ha a meghallgatáson személyesen egyik fél sem jelenik meg. Mindez arra utal, hogy a bíróság eljárása során nem félként, hanem érdekeltként hallgatja meg a bántalmazottat, így a bántalmazott eljárás megszüntetésére irányuló kérelme nem értékelhető a kérelemtől való elállásként.

IV.2. Személyes meghallgatás, bizonyítás

A bíróság a megelőző távoltartás elrendelésére irányuló eljárásban a felek személyes meghallgatását legalább egyszer megkísérli. Van olyan álláspont, amely szerint indokolt lenne a bíróság részére kötelezővé tenni a személyes meghallgatás lefolytatását, ugyanis a megalapozott döntéshez szükséges a felek személyes körülményeit feltárni. A bíróság sok mindent le tudna szűrni a felek viselkedéséből, előadásából. Csupán iratok alapján nem lehet helyes bírói döntést hozni ilyen személyes jellegű kérdésben.¹²

A jogszabály semmilyen rendelkezést nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy miként kell a feleket megidézni a személyes meghallgatásra. Az idő rövidege miatt a postai kézbesítés szóba sem jöhet. A gyakorlat azt a megoldást alakította ki, hogy ideiglenes megelőző távoltartás esetén a rendőrség a bírósági meghallgatásra szóló idézést átadja a feleknek vagy a feleket telefonon, telefaxon keresztül idézik. Megfelelő szabályozás hiányában fejtörést okoz, hogy mi a teendő, ha nem sikerül a kézbesítés a kérelmezett részére.

A törvény nem tartalmaz rendelkezést a felek meghallgatásának módszerére vonatkozóan sem. A Polgári perrendtartás általános szabályaitól eltérően a bántalmazott kérelmére indokolt lehet a felek külön-külön meghallgatása is. Ez levezethető abból is, hogy a Törvény a családvédelmi koordinációt felelős szerv eljárása vonatkozásában ezt a meghallgatási módszert rögzíti.

A felek külön meghallgatása esetén is problémát jelenthet ugyanakkor, hogy - a helyi bíróságok adottságaiból kifolyólag - a meghallgatást követően ugyanazon a folyosón, egymás mellett ülve a biztonsági őr felügyelete mellett várják meg, amíg a bíróság a határozatát írásba foglalja.

Amennyiben a megelőző távoltartás az ideiglenes megelőző távoltartást követi, a bíróság is lényegében a rendőrség által feltárt anyagból dolgozik.

Az 52/2009. (IX. 30.) IRM rendelet rögzíti az ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalának részletes szabályait, így többek között azt is, hogy hogyan kell a helyszín adatait rögzíteni pl.: dulakodásra utaló rendtelenséget, zokogó gyerek, üvöltöző rokonok - amelyből megalapozottan lehet következtetni a hozzátartozók közötti erőszakra. A bírósági meghallgatás anyagának rögzítésekor is ebből a szempontrendszerből kell kiindulni.

¹² Lásd. 4. lábj.

Ezen felül megalapozott következtetés vonható le a hozzátartozók közötti erőszakra a felek egyezően előadott tényállítása alapján, hiszen azokat a bíróságnak valónak kell elfogadnia.

A rendelkezésre álló iratok és a felek személyes meghallgatása alapján nem lehet minden esetben bizonyosságot elérni az eljárásban eldöntendő kérdéseket illetően. Bár az sem egységes a gyakorlatban, hogy szükséges-e a bizonyosság fokáig eljutni, vagy a bíróság nem teljes bizonyossági fokú tényállásra is alapíthatja-e a döntését.

Ugyanígy kérdéses az is, hogy tanúbizonyításnak van-e helye az eljárás során. Egyes vélemények szerint az előállított tanú meghallgatásának helye lehet, hiszen ez nem eredményezi az eljárás elhúzódását, viszont a tényállás felderítését elősegítheti.¹³

Gyakorlati problémaként merült fel, hogy a távoltartás elrendelése körében vizsgálni kell az ingatlanhasználat jogcímét.

A Hktv. 5.§ (3) bekezdése értelmében ha a bántalmazott szívességi lakáshasználó, a bántalmazó a lakás elhagyására nem köteles akkor sem, ha egyébként ő is szívességi lakáshasználónak minősül, amennyiben nem nevelik közös gyermeküket, illetve a gyermek, akit nevelnek nem közös gyermek. Ezzel a törvény célja sérül. Aggályos korlátozó előírás e rendelkezések körében a „közös gyermek” nevelése. Felmerül a kérdés, hogy indokolt-e a Törvény szűkítő hatálya e területen, hiszen a gyakorlatban előfordul, hogy a házastársak, vagy volt házastársak nem közös, hanem csak egyikük kiskorú gyermekét nevelik közösen.

Az ingatlan használat jogcímének megállapításához sokszor a TAKARNET-en keresztül elérhető ingatlan-nyilvántartási adatok sem elegendők. Kérdéses lehet, hogy ha a házastárs azt állítja, hogy a házastársi közös vagyon vélelme folytán ingatlan-nyilvántartáson kívüli (rész)tulajdonos, akkor lehet-e alkalmazni a távoltartási törvényt? A törvény szelleme értelmében ezzel a hivatkozással a bántalmazott „jogcímet teremthet” magának.¹⁴

Amennyiben a hozzátartozók közötti erőszakra megalapozott következtetés vonható le a Hktv. 16. § (2) bekezdése szerint a bíróság a megelőző távoltartást legfeljebb 30 napra rendelheti el. A Hktv. a hivatalból indult eljárásban folyamatosságot feltételez az ideiglenes megelőző távoltartás 72 órás időtartama és a megelőző távoltartás legfeljebb 30 napos időtartama között, hiszen a jogalkotó célja az volt, hogy adott időpontban bekövetkezett erőszakra reagálva azonnali intézkedésként rendelje el a távoltartást a súlyosabb következmények elkerülése végett. Az ideiglenes megelőző távoltartó határozat hatálya 72 óra időtartam elteltével akkor is megszűnik, ha a bíróság a megelőző távoltartást nem rendeli el, amibe az az eset is beletartozik, hogy a törvényben meghatározott 3 napos határidőben nem születik döntés. Ilyen előfordulhat abban az esetben is, ha a személyes meghallgatásra idézés kézbesíthetetlen volt akár a felek egyikének, akár mindkettőnek, és ezért a bíróság nem hoz érdemi döntést, hanem új határnapot határoz meg a felek meghallgatására, ami a 72 óra eltelte utáni időpontra esik. A törvény kategorikus rendelkezései nem zárják ki ennek a lehetőségét.

Mivel a Törvény csak a felek személyes meghallgatásának megkísérlését írja elő, van ezzel ellentétes olyan gyakorlat is, amely a kézbesítés sikertelenséges esetén is dönt a távoltartás kérdésében.

¹³ Lásd.: 10. lábj.

¹⁴ Lásd: 6. lábj.

V. Jogorvoslat

Az ideiglenes megelőző távoltartás azonnali végrehajthatóságáról rendelkezik a törvény, azonban a bíróság által meghozott végzés ellen fellebbezésnek van helye.

Kérdéses, hogy amennyiben a bíróság meghozta a megelőző távoltartást elrendelő végzést annak jogerőre emelkedését megelőzően köteles-e azt a bántalmazó betartani.

A törvény kimondja, hogy a határozatban foglaltak nem teljesítése esetén bírósági végrehajtásnak nincs helye. A Polgári perrendtartás pedig taxatívén sorolja fel az előzetes végrehajthatóvá nyilvánítás eseteit, amelyek között a távoltartást elrendelő határozat nem szerepel. Viszont az az értelmezés a Törvény rendeltetésével, céljával ellentétes lenne, hogy csak a jogerőre emelkedést követően lenne hatályos a távoltartási kötelezettség betartása.

A másodfokú eljárásban elrendelt soronkívülség sem biztosítja a jogintézmény rendeltetés szerinti gyors elintézését, mert a fellebbezés határidő (15 nap), az észrevételezési határidő (8 nap), és a felterjesztés időtartama optimális esetben is lényegében kimeríti a távoltartás időtartamát, így idejemúlt lesz a jogerős döntés. Amennyiben az elsőfokú határozatot hatályon kívül helyezik és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítják kérdéses, hogy a bíróság ennyi idő elteltével milyen bizonyítást alkalmazhat.

A bírói gyakorlat végül azt a megoldást munkálta ki, hogy a bíróság végzésében tájékoztatja a feleket, hogy a távoltartásra vonatkozó kötelezettségek teljesítésére a végzés elleni fellebbezésnek halasztó hatálya nincs, a kötelezettségek megszegése pedig szabálysértést valósít meg, amely elzárással vagy pénzbírsággal is büntethető.¹⁵

VI. Az osztrák modell¹⁶

A családon belüli erőszak kiküszöbölésére számos államban alkalmazzák a távoltartás intézményét. Ezek legtöbbje az osztrák modellt veszi alapul. Ez Magyarország számára is követendő példa lehet.

Ezen modell szerint a rendőrség két hétre rendelheti el azonnali intézkedésként a távoltartást, amely 4 hétre meghosszabbodik, amennyiben a bántalmazott a bíróságtól is kérte a távoltartás elrendelését. A bíróság által elrendelhető távoltartás időtartama 6 hónapig terjedhet, amely időtartam alatt indított válóper vagy lakáshasználattal kapcsolatos per esetén ez az időtartam a per befejezéséig meghosszabbodik.

A lelki erőszak esetén is kérhető a távoltartás, és elrendelésének nem feltétele a rokoni kapcsolat megléte a veszélyeztető és veszélyeztetett között.

Fontos különbség, hogy a bíróságnak négy hete van arra, hogy az alapvető jogokat korlátozó távoltartásról döntsön. Így kellő idő áll rendelkezésre a tényállás felderítéséhez – akár pszichológus szakértő is bevonható – és megalapozott döntés hozható.

¹⁵ A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Polgári Kollégiumának 2009. október 14. napján tartott Tanácselnöki Értekezletén ez a többségi álláspont alakult ki a jogszabály helyes értelmezése körében

¹⁶ Információs füzet az osztrák távoltartási törvényről (http://www.aocf.at/cms/doc/Info-Shop/Gewaltschutzfolder/Gewaltschutzfolder_ungarisch_2009.pdf)

VII. Záró gondolatok

A megelőző távoltartás jogintézményének helye van a magyar jogrendszerben is. Azonban mivel az érintettek alapvető jogait - tartózkodási hely szabad megválasztása, szülői felügyeleti jog, kapcsolattartás joga - korlátozza, nem megengedhető, hogy ilyen kiforratlan legyen a szabályozása. A szabályozási hiányosságok oda vezetnek, hogy nem egységes jogalkalmazói gyakorlat alakul ki, ami a jogbiztonságot nem szolgálja.

Még a bírói gyakorlat sem tud megnyugtató megoldást adni, némely egyedi esetben: pl.: ha az érintett felek egy munkahelyen dolgoznak; ha kölcsönös bántalmazás történik, és mindkét fél kéri a távoltartás elrendelését; nem tisztázott az sem, hogy mi a teendő, ha a távoltartásra kötelezett egyben a bántalmazott gyámja, gondnoka.

Mindenképpen szemléletbeli és jogszabályi változtatásra van szükség.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés felszámolásával foglalkozó Bizottsága aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a Hktv.-ben szabályozott távoltartás nem alkalmazható huzamosabb időre, illetve olyan partnerek esetén, akik nem házasok. Sürgeti Magyarországot, hogy módosítsa a távoltartásra vonatkozó jogi szabályozást abból a célból, hogy az megfelelő védelmet nyújtson a bármely együttélési formában erőszakot elszenvedett áldozatok számára, és hogy meghosszabbítsák a távoltartás időtartamát.¹⁷

A Magyarországgal szemben egyre erősödő nemzetközi elvárásra is tekintettel az Országos Bírószáki Hivatal elnöke által létrehozott, szakértő bírákból álló Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Munkacsoport a bírósági tapasztalatok felmérésével tervezetet dolgozott ki a Törvény módosítására, melyet eljuttatott a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz. A javaslat a bíróságok által jelzett, általánosan tapasztalt, és kizárólag jogszabály módosítással orvosolható problémákra kínál olyan megoldást, amely a megelőző távoltartás elrendelése iránt indult bírósági eljárásokban elősegíti ezen nemperes ügyek gyorsabb, hatékonyabb, egyszerűbb intézését. A javaslat figyelemmel van arra is, hogy a távoltartás jelenleg elrendelhető időtartama sem a jogintézmény célját nem szolgálja kellően, sem a nemzetközi követelményeknek nem tesz eleget.

A bevezetni kívánt változtatások lényege a következő:

A törvény személyi körét bővíteni kívánják a volt élettárssal, mint a hozzátartozók közötti erőszak tipikus érintettjével.

A távoltartás időtartamát 60, súlyos esetekben 90 napra kívánják emelni.

A törvény szövegébe bekerülne, hogy a bántalmazó és a bántalmazott egymás jelenlétében történő meghallgatása teljesen vagy részben mellőzhető lenne, illetve a bíróság gondoskodna arról, hogy a felek a bíróság épületében személyesen ne találkozzanak.

A bírósági eljárást hatékonyabbá, gyorsabbá kívánják tenni, az idézés, a kézbesítés szabályainak módosításával, a jogorvoslati határidők lerövidítésével.

Bízom benne, hogy a változtatások hatékonyabbá teszik ezen jogintézmény alkalmazását, amely jelen formájában az elérni kívánt cél megvalósítására kevésbé alkalmas. Az bizonyos, hogy tartós eredményre csak a családvédelemért felelős társadalmi szervezetek együttműködése és a párbeszéd vezet.

¹⁷ Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés felszámolásával foglalkozó Bizottsága 2013. február 14.-én megvizsgálta Magyarország hetedik és nyolcadik időszakos jelentését a Bizottság ajánlásainak végrehajtásáról (CEDAW/C/HUN/Q/7-8)